

فراخوان مسابقه گروهی رشد ۷

عنوان

عوامل و پیامدهای سوءظن در

منابع اسلامی

استاد راهنما

سرکار خانم جمشیدی

دبير گروه

فریده جلیلیان

اعضا

فریده جلیلیان - زهرا درخشان مقدم - احترام حقی

زمان ارائه

۹۷ آذر

تمحیدیه

الهی ... تلاش هایی هست که جز به مدد تو ثمر نمی بخشد تغییراتی هست که جز به تقدیر تو
ممکن نیست و دعاها بایی هست که جز به آمین تو اجابت نمی شود . پس ای معبد بی نظیر ! ما را
مثل خودت کن ، بزرگ و بلند ، از این حقارت و پستی دستمان را بگیر والا یمان کن که خسته از
این مردابیم و دلمان دریا شدن می خواهد . تو خود به ما اجازه دادی در دعا و نیایش و خواهش ،
پس بشنو ای شنوا ، ستایشمان را و بپذیر دعایمان را .

تقدیم به

ارواح مقدس ائمه ی اطهار - سلام الله علیہا- و به ساحت مقدس امام زمان -عج- پرشد تمام

ظرف زمان بی حضور تو پس کی ظهور می کنی ای منجی زمین.

تقدیر و تشکر

مَن لَم يَشْكُرْ الْمَخْلُوقَ لَم يَشْكُرْ الْخالقَ

پس از حمد و ثنای الهی و ستایش بی بدیل از عنایات ویژه حضرت رب العالمین از زحمات بی

دریغ استاد گرانمایه سرکار خانم جمشیدی صمیمانه و متواضعانه سپاسگزاری می نماییم .

بی مورد و افراطی درباره همسر، مذموم و بد شمرده شده است؛ زیرا ممکن است افراد پاک را به ناپاکی بکشاند و فرد درستکار را به نادرستی دعوت و تشویق کند؛^۱

چنان که امام علی_علیه السلام_ فرموده اند: ایاکَ وَ التَّغَايِرَ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ فَإِنَّ ذَلِكَ يَدْعُوا الصَّحِيحَةَ إِلَى السُّقْمِ وَ الْبَرِيءَةَ إِلَى الرَّيْبِ؛ از غیرت ورزی بی مورد پرهیز کن، زیرا اظهار غیرت در غیر موردن، تندرست را به بیماری و بی گناه را به سوی گناه می خواند.

مراد از بیماری، ممکن است همان رنج و کدورتی باشد که از تعصب و غیرت ورزی بی جا عارض می شود، یا بیماری روحانی و هلاکت اخروی، که به چنین تعصب بی جایی افزوده می شود، بنابراین وظیفه‌ی مؤمنان است که شریک زندگی و راز دار اسرار خود را قبل از گزینش، آزمایش نمایند؛ زیرا بنا به فرمایش امیر المرمنین -علیه السلام- اطمینان کردن به دیگران قبل از آزمایش کردن آنها، نشانه کم خردی می باشد. با این وجود پس از آزمایش و اثبات صلاحیت فرد، دیگر بدینی و تجسس زیاد نسبت به او معنا نخواهد داشت.^۲

۳- بی اعتمادی

انسان موجودی اجتماعی است که بدون ارتباط سازنده با دیگران، به تکامل و رشد و تعالی نمی‌رسد. اساس و مبنای این پیوند و تعامل اجتماعی، اعتماد به یکدیگر است. انسانی که به بیماری روحی «بدینی» دچار است، طبیعتاً نمی‌تواند به دیگران اعتماد کند و پیوسته تصوّر می‌کند که توطئه و خیانتی از سوی دیگران، علیه او در جریان است. امام علی_علیه السلام_- درباره این اشخاص چنین می‌فرمایند:

۱- جعفر، سبحانی؛ اخلاق عبادی؛ همان، ص ۱۲۹ و ۱۳۰.

۲- اعظم السادات، حسینی؛ سوء ظن و حسن ظن به خدا و خلق؛ همان، ص ۲۰۴.

مَنْ سَاءَتْ ظُنُونُهُ، الْخِيَانَةُ بِمَنْ لَا يَخُونُهُ؛ انسان بد گمان، نسبت به کسی که به او خیانتی نکرده بدین می شود و اورا خائن می پندارد.

زمانی که چنین ایده وظرف فکری در وجود انسان رسوخ کرد، مطمئناً بر نوع رفتار و کنش او با دیگران تأثیر خواهد گذاشت و آثاری چون بدخلقی در وجود او هویدا و آشکار خواهد شد. با بروز چنین رفتارهایی به تدریج سایر افراد نیز نسبت به او بی اعتماد می شوند. بدین ترتیب سوء ظن ابتدا موجب سلب اعتماد فرد بدین به دیگران و در نهایت، بی اعتمادی سایرین به او میشود؛ که این نتیجه ای جز از بین رفتان روح اعتماد و تعاون و همیاری در جامعه ندارد. چنین شخصی در حقیقت در بدترین وضعیت زندگی خواهد کرد. امیرالمؤمنین-علیه السلام- می فرمایند:

أَسَوَّ النَّاسِ حَالًا مَنْ لَمْ يَقِنْ بِأَحَدٍ لِسُوءِ ظَنِّهِ وَ لَمْ يَقِنْ بِهِ أَحَدٌ لِسُوءِ فِعلِهِ؛ آن کس حال و روزش از همه بدتر است که به سبب گمانی اش، به هیچ کس اعتماد ندارد و به سبب بدرفتاری اش هیچ کس به او اعتماد نمی کند.^۱

۴- تجسس و عیب جویی

«يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظُّنُونِ إِثْمٌ وَ لَا تَجْسِسُوا وَ لَا يَغْتَبَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَيْحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتَ فَكَرِ هَتْمُوهُ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ»؛ ای کسانس که ایمان آورده اید، از بسیاری از گمان ها بپرهیزید؛ زیرا بعضی از گمان ها در حد گناه است. و در کارهای یکدیگر تجسس نکنید؛ و هیچ یک از شما دیگری را غیبت نکند، آیا هیچ یک از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده ای خود را بخورد؟!(به یقین) همه شما از این امر کراحت دارید؛ تقوای الهی پیشه کنید که خدا توبه پذیر و مهربان است. این آیه ای شریفه از سه مسألهی ضد

^۱ اعظم السادات، حسینی؛ همان کتاب، ص ۲۰۳، ۲۰۲.

اخلاقی(سوءظن،تجسس و غیبت)نهی فرموده، و در حقیقت بین اینها ارتباط برقرار کرده است.

ابتدا از بسیاری از گمان ها نهی کرده، سپس مؤمنان را از تجسس وغیبت، به عنوان پیامدهای سوءظن، به شدت برحذر داشته است.رسول اکرم - صلی الله علیه و آله- نیز از گمان نا بجا وتجسس برخاسته از آن، نهی فرموده اند: ایاکُمْ وَالظَّنْ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ وَلَا تَحْسَسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا؛ از گمان دوری کنید، زیرا گمان، دروغترین سخن است؛ ونیز عیب جویی وتجسس نکنید.ارتباط بین تجسس وبدگمانی به این صورت است که اگر فردی به دیگران بدگمان شد، طبیعاً سعی می کند شاهدی بر بدگمانی خود بیابد؛ بنابراین به جست وجودی عیب ها و مسائل شخصی افراد می پردازد، در نتیجه حريم خصوصی افراد نقض می شود وآرامش از آنها گرفته خواهد شد.در حالی که این امر با آزادی شخصی افراد منافات دارد؛ زیرا هر فرد در زندگی اش، اموری شخصی و ویژه دارد که از منظر دین منع نشده است.^۱

در این بخش به برخی پیامدهای اجتماعی سوءظن وتأثير آن بر روی اجتماع و اطرافیان شخص می تواند داشته، باشد پرداخته شد. و هر یک از این پیامد ها خود به تنها یی، میتواند یک اجتماع را از حس همدلی، آرامش، امنیت، اعتماد و... خالی کند.که در نبود هر یک از این امور جامعه از هم گستته و راکد خواهد بود که رو به سوی نابودی خواهد برد.

۱اعظم السادات، حسینی؛همان کتاب، ص ۱۹۸، ۱۹۹.

نتیجه گیری:

فردی که خود را درگیر ظن های باطل می کند علاوه بر اینکه به خود آسیب های جدی می رساند، اطرافیان و حتی اجتماع نیز تحت تاثیر آن قرار گرفته و به آنها نیز آسیب می رسد. که چنین فردی نه تنها برای خود بلکه برای دیگران مضر و آسیب رسان می باشد که باید از آن دوری کرد، چرا که همنشینی با این افراد تأثیر منفی می گذارد و حتی فرد شبيه به آن شخص می شود و صفت او را می پذيرد. به علاوه سوءظن سبب می شود که جنبه های خوب انسانی در فرد و حتی اجتماع از بین برود و به جای آن، جنبه های زشت و پلید افراد خود را نمایان شود.

چراکه ظن های باطل ريشه خوبی و مهربانی را در دل می خشکاند و باعث بروز گناهان دیگر خواهد شد. به طور کلی گمان بد سر منشأ گناهان متعدد و فراوانی می شود که اگر فرد از آن غافل شود و به گمان های باطل خود تکيه کند و به آنها بال و پر بدهد، زمینه برای گناهان دیگر نیز برای شخص فراهم می شود؛ و اگر همچنان در این راه حرکت کند، نجات پیدا کردن از آن حتی غیر ممکن و محال خواهد شد؛ مگر آنکه اراده محکم و استواری برای رهایی از آن پیدا کند که آن هم زمانی که در گناه غوطه ور شود بسیار دشوارتر خواهد شد. پس چه بهتر آنکه شخص خود را همیشه و در همه حال از گمان و ظن باطل محفوظ نگه دارد، واز آن دوری بجويد. زیرا عواقب آن به حدی کشنده و مهلك اند که هیچ فرد عاقلى خود را در دام آن نخواهد انداخت و مطمئناً همیشه از آن دوری می جويد.

دو اندرز فرمود بر روی آب

مرا آن پیر دانای مرشد شهاب

دگر، آنکه بر خلق بدبین مباش

یکی آنکه بر خویش خوش بین مباش

منابع و مأخذ

* قرآن

- ۱- الہامی نیا ، علی اصغر ؛ اخلاق عبادی؛ چاپ دوم، قم: نشر افق فردا، ۱۳۷۹.
- ۲- حسینی ، اعظم السادات ؛ سوءظن وحسن ظن به خدا و خلق در آیات وروایات؛ چاپ اول ، قم: نشر جامعه القرآن الکریم، ۱۳۷۸.
- ۳- حسینی ، مینا ؛ پندارگرایی؛ چ اول، قم: نشر هاجر، ۱۳۹۴.
- ۴- خوانساری ، محمد ؛ شرح غرالحکم؛ میر جلال الدین حسینی ارموی؛ جلد ۲، چاپ ۳، تهران: نشر دانشگاه تهران، ۱۳۶۰.
- ۵- رحیمی اصفهانی ، غلام حسین ؛ اخلاق اسلامی، ج ۲، قم: نشر تفرش، ۱۳۶۶.
- ۶- سبحانی ، جعفر ؛ نظام اخلاقی اسلام (تفسیر سوره حجرات)؛ قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۷.
- ۷- ظاهری ، حسین ، اخلاق در خانه ۲، چاپ ۱۸، قم: نشر اخلاق، ۱۳۹۱.
- ۸- علی آبادی ، محمد لک ؛ پای درس عارفان؛ چ دوم، قم: نشر آخرین وحی، ۱۳۹۳.
- ۹- علیزاده ، مهدی ؛ اخلاق اسلامی(مبانی و مفاهیم)؛ قم: نشر معارف، ۱۳۸۹.
- ۱۰- نراقی ، احمد ؛ معراج السعادت؛ ، قم: موسسه انتشارات هجرت، ۱۳۷۸.
- ۱۱- هئیت تحریریه موسسه در راه حق؛ مسائل زندگی ساز اسلامی؛ چپ اول، قم: نشر در راه حق، ۱۳۶۱.